

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Румянцева Богдана Олександровича
«Процеси інтернаціоналізації у вищій музичній освіті України:
глобально-локальний дискурс»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 034 «Культурологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки»

Сучасний заклад вищої музичної освіти діє в умовах розширення міжнародних освітніх, творчих і професійних зв'язків. Для мистецької інституції такі зв'язки мають глибокий зміст, оскільки охоплюють функціонування виконавських шкіл, індивідуальну передачу професійного досвіду, залучення учасників освітнього процесу до міжнародного мистецького середовища, формування репутації держави та закладу в системі світової музичної освіти, розроблення інституційних стратегій, співмірних із логікою мистецької підготовки. З огляду на це дисертаційна робота Румянцева Б. О. «Процеси інтернаціоналізації у вищій музичній освіті України: глобально-локальний дискурс» становить наукову і практичну значимість для закладів вищої музичної освіти та фахівців, залучених до організації міжнародної діяльності мистецьких інституцій.

Актуальність теми дисертаційного дослідження є беззаперечною та зумовлена сучасними трансформаційними процесами у сфері вищої освіти, культури та мистецтва.

У контексті глобалізації та активізації міжнародної академічної мобільності інтернаціоналізація постає як один із ключових векторів розвитку вищої освіти мистецького спрямування. Особливого значення вона набуває для системи вищої музичної освіти України, яка, з одного боку, інтегрується у європейський та світовий освітній простір, а з іншого – прагне зберегти власну національну ідентичність та культурну специфіку.

Звернення дисертанта до глобально-локального дискурсу є методологічно виправданим і сучасним, оскільки дозволяє розглядати

інтернаціоналізацію не лише як інституційний процес, але як складне культурне явище взаємодії глобальних тенденцій і локальних традицій.

Дисертаційне дослідження органічно пов'язане з актуальними науковими напрямками у галузі культурології, теорії та практики вищої освіти, а також відповідає пріоритетам розвитку освітньої політики України мистецького спрямування, зокрема в частині інтеграції до Європейського простору вищої освіти.

Слід сказати, що вища музична освіта України діє в умовах одночасного включення до міжнародних освітніх процесів і потреби збереження власної професійної природи. Міжнародна діяльність мистецького закладу вищої освіти охоплює не тільки адміністративні процедури, а й освітні, творчі, комунікативні, репутаційні та стратегічні рішення. У роботі ця багатокomпонентність простежується послідовно, що дає змогу розглядати інтернаціоналізацію як процес, який впливає на організацію освітнього середовища, характер партнерств, форми академічної та мистецької мобільності, а також способи представлення української музичної освіти у міжнародному професійному просторі. Автор загалом розглядає інтернаціоналізацію не як формальний показник зовнішньої активності, а як соціокультурний процес, що потребує співвіднесення міжнародних орієнтирів із логікою виконавської підготовки, педагогічної спадкоємності та інституційного розвитку.

Наукова новизна дисертації простежується у тому, що автор пропонує культурологічне осмислення інтернаціоналізації саме у сфері вищої музичної освіти. У роботі виокремлено міжнародний, національний та інституційний рівні, що дає змогу описати інтернаціоналізацію не як сукупність розрізнених практик, а як структурований процес. Для мистецької освіти така модель має аналітичну придатність, оскільки дозволяє розрізнити зовнішні освітні орієнтири, національні умови їх адаптації та інституційні механізми реалізації.

Безперечною науковою новизною дослідження є те, що **вперше** здійснено культурологічний аналіз інтернаціоналізації вищої музичної освіти України, у межах якого цей процес розкрито через взаємодію глобальних освітньо-культурних тенденцій, національної традиції, локальних практик та інституційних форм їх реалізації; концептуалізовано трирівневу аналітичну модель інтернаціоналізації вищої музичної освіти, що охоплює міжнародний(глобальний), національний (локальний) та інституційний рівні; виявлено значення глокалізації як методологічного механізму аналізу інтернаціоналізації вищої музичної освіти, що пояснює взаємодію глобальних освітньо-культурних тенденцій із національною та локальною специфікою музичної освіти, виконавських шкіл, педагогічних традицій і мистецьких практик; поглиблено розуміння специфіки інтернаціоналізації вищої музичної освіти як освітньо-культурного феномену; сформульовано авторське визначення інтернаціоналізації вищої музичної освіти як багаторівневого освітньо-культурного процесу, що полягає у взаємодії глобальних тенденцій, національної системи освіти, локальної традиції та інституційних форм їх реалізації, спрямованого на підготовку фахівця, здатного здійснювати конкурентоспроможну професійну мистецьку діяльність у глобалізованому світі.

Новизну отриманих результатів складають положення, з'ясовані внаслідок вирішення чітко поставлених дисертантом завдань, а саме у: аналізі теоретико-категоріальних підходів до поняття «інтернаціоналізація»; розкритті зв'язку інтернаціоналізації з глобалізацією, глокалізацією та транскультурацією; визначенні специфіки інтернаціоналізації вищої музичної освіти як культурологічного феномену; обґрунтуванні трирівневої моделі аналізу інтернаціоналізації вищої музичної освіти; охарактеризуванні міжнародного рівня інтернаціоналізації вищої музичної освіти; аналізі національного рівня інтернаціоналізації вищої музичної освіти України; розкритті інституційного рівня

інтернаціоналізації на прикладі Національної музичної академії України; визначенні значення глокалізації як механізму співвіднесення глобальних освітньо-культурних тенденцій із національною специфікою вищої музичної освіти; формулюванні авторського розуміння інтернаціоналізації вищої музичної освіти; визначенні позитивних та негативних характеристик інтернаціоналізації в музичній освіті; аналізі принципів інтернаціоналізації вищої музичної освіти на прикладі Національної музичної академії України.

Тож, наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, є загалом достатньо обґрунтованими та логічно впливають із поставленої мети і завдань дослідження.

Відзначимо послідовність, систематичність викладу завдань до поставленої мети задля отримання чітких наукових результатів дослідження. Дисертант систематизував великий корпус культорознавчих джерел (124 позицій, з яких близько 40 – праці західноєвропейських авторів).

Автор демонструє належний рівень теоретичної підготовки та обізнаності з сучасним науковим дискурсом, спираючись на широкий спектр вітчизняних і зарубіжних джерел. Використання комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження забезпечує багатовимірний аналіз проблеми інтернаціоналізації у вищій музичній освіті.

Слід відзначити доцільне розмежування автором університетської та консерваторської логіки. Слушно наголошується, що загальноуніверситетські моделі організації освіти не можуть бути механічно перенесені на сферу вищої музичної освіти. Консерваторська модель ґрунтується на індивідуалізованій роботі зі студентом, безпосередній передачі виконавського досвіду, тривалій педагогічної взаємодії, функціонуванні класу як професійного середовища, поєднанні навчального процесу з концертною практикою, конкурсною діяльністю та

входженням у міжнародні професійні мережі. З огляду на це, дослідження інтернаціоналізації вищої музичної освіти потребує окремої аналітичної рамки. У мистецькому ЗВО міжнародна співпраця реалізується через творчі проєкти, спільні освітні ініціативи, концертну діяльність, участь викладачів і студентів у професійних мережах, презентацію виконавських шкіл та розширення присутності закладу в міжнародному музичному середовищі. Дисертація дає підстави розглядати ці процеси не як додаткові елементи освітньої діяльності, а як складові інституційного розвитку.

Національний рівень інтернаціоналізації у роботі розкрито через співвідношення міжнародних освітніх орієнтирів із українською системою вищої мистецької освіти. Такий підхід дозволяє побачити, що міжнародні стандарти, принципи забезпечення якості вищої освіти та нормативні механізми потребують адаптації до мистецької специфіки. Для консерваторського типу підготовки це питання набуває прикладного виміру, оскільки без урахування індивідуального навчання, виконавської практики, ролі педагогічної школи та творчого результату загальні освітні процедури можуть втрачати відповідність реальному змісту професійного становлення музиканта. У цьому аспекті дисертація демонструє наукову самостійність автора. Румянцев Б. О. не обмежується констатацією того, що вища музична освіта включена до міжнародних процесів. Автор демонструє, що це включення має відбуватися не шляхом уніфікації, а через узгодження із внутрішньою структурою мистецької підготовки. Така позиція є продуктивною для подальшого осмислення державної освітньої політики у сфері мистецької освіти, оскільки вона актуалізує потребу нормативно-правових рішень, чутливих до природи консерваторської освіти.

Інституційний рівень дослідження розкрито на матеріалі Національної музичної академії України. Звернення до досвіду цієї інституції є виправданим, оскільки вона виступає типологічно виразним прикладом українського мистецького ЗВО, у діяльності якого міжнародний,

освітній, творчий і репутаційний виміри тісно пов'язані між собою. У дисертації академії розглянуто як інституційний приклад, що дозволяє простежити практичні механізми інтернаціоналізації у сфері вищої музичної освіти. Аналіз інституційного матеріалу дає змогу побачити, як міжнародна діяльність мистецького ЗВО формується на перетині кількох завдань: розбудови партнерств, участі у міжнародних ініціативах, підтримання професійних контактів, представлення української виконавської та викладацької шкіл, залучення студентів і викладачів до зовнішнього освітньо-мистецького простору, посилення академічної присутності закладу за межами національної системи освіти. Для адміністрацій мистецьких ЗВО такий матеріал має прикладну придатність, оскільки дозволяє співвіднести теоретичні положення з реальними інституційними процесами.

Теоретичний результат дисертаційного дослідження полягає у розширенні підходів до аналізу інтернаціоналізації вищої освіти за рахунок матеріалу музично-освітньої сфери. Автор переконливо демонструє, що у консерваторській освіті інтернаціоналізація пов'язана з художнім, педагогічним і професійно-комунікативним вимірами, тому потребує іншої аналітичної мови, ніж та, що застосовується до загальної університетської освіти. Такий результат відкриває можливість для подальшого вивчення мистецьких закладів вищої освіти як суб'єктів міжнародної освітньо-культурної взаємодії.

Практична придатність дисертації зумовлює можливості використання її положень під час формування стратегій міжнародної діяльності мистецьких ЗВО, підготовки аналітичних матеріалів, розроблення освітньо-культурних проєктів, визначення партнерських пріоритетів, планування академічної мобільності та посилення міжнародної присутності українських закладів вищої музичної освіти. Запропонована

автором логіка аналізу може бути корисною для адміністративних підрозділів, які відповідають за міжнародну діяльність.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Румянцева Б. О., вважаю за доцільне сформулювати кілька питань, що впливають із логіки дослідження та мають прикладне значення для сфери управління міжнародною діяльністю мистецьких закладів вищої освіти:

1. У дисертації запропоновано трирівневу модель аналізу інтернаціоналізації вищої музичної освіти, що охоплює міжнародний, національний та інституційний рівні. Яким чином ця модель може бути трансформована в систему практичних орієнтирів для розроблення стратегії міжнародної діяльності мистецького ЗВО?

2. Інституційний рівень інтернаціоналізації у дисертації розглянуто на прикладі Національної музичної академії України. Які з проаналізованих автором інституційних практик можуть бути масштабовані або адаптовані іншими українськими мистецькими закладами вищої освіти?

Повнота викладу матеріалу дисертаційної роботи в опублікованих працях. Всі публікації автора дисертаційної роботи багатовимірно презентують заявлену тематику та висвітлюють головні положення дисертаційного змісту. Апробація результатів змісту дослідження представлена публікаціями одноосібних наукових статей за темою дисертації, зокрема у виданнях, що індексуються в наукометричних базах, а також у фаховій науковій збірці. Це засвідчує, що результати дослідження були представлені не лише в межах тексту дисертації, а й уведені до ширшого наукового обігу, що підсилює достовірність, відкритість до фахового обговорення та академічну репрезентативність отриманих автором висновків. Основні положення дисертації апробовано здобувачем на трьох Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Загалом дисертаційна робота Румянцева Богдана Олександровича «Процеси інтернаціоналізації у вищій музичній освіті України: глобально-локальний дискурс» є самостійним, завершеним і методологічно цілісним дослідженням. Автор продемонстрував належний рівень теоретичної підготовки, уміння працювати з міждисциплінарним матеріалом, здатність аналізувати інтернаціоналізацію вищої музичної освіти на перетині культурологічних, освітніх та інституційних підходів. Основні положення роботи є обґрунтованими, висновки випливають із проведеного дослідження, а отримані результати мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Дисертаційна робота Румянцева Богдана Олександровича «Процеси інтернаціоналізації у вищій музичній освіті України: глобально-локальний дискурс» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Румянцев Богдан Олександрович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 «Культурологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки».

Проректор з науково-педагогічної роботи
та міжнародних зв'язків
Харківського національного університету
мистецтв імені І.П. Котляревського,
кандидат мистецтвознавства, доцент

Олег КОПЕЛЮК